

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами та доповненнями).

4. Фещенко О. П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О. П. Фещенко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229–236.

Мишко І. С., ст. гр. ФСТзмл-11
Лещук В. П., д.е.н., професор

ФІНАНСОВА КРИЗА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЇЇ ОЗНАКИ

У зв'язку із складними загальноекономічними умовами в нашій країні на сучасному етапі її розвитку вагома частина вітчизняних підприємств мають суттєві проблеми із платоспроможністю, що є наслідком виникнення кризових явищ, і не тільки погіршують їх фінансовий стан, але і несуть загрозу їх банкрутства. Саме це обумовлює великий інтерес в економічній літературі до питань, що стосуються сутності та причин виникнення кризових явищ на підприємстві, їх діагностики та фінансового оздоровлення.

Слід відмітити, що в економічній літературі сформульоване однозначне бачення сутності кризових явищ на підприємстві. Так, І. Бланк та Г. Ситник характеризують її як «одну із найбільш серйозних форм порушення його фінансової рівноваги, що відображає циклічно виникаючі протягом його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів зміни між фінансовим станом його фінансового потенціалу й необхідним обсягом фінансових потреб, що несе найнебезпечніші потенційні загрози його функціонуванню [1, с. 34]. Аналогічно трактується фінансова криза і у підручнику «Фінанси підприємств», де під фінансовою кризою розуміють «фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини» [2, с. 476]. Автори також підкреслюють, що на практиці з кризою ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або нестача у підприємства потенціалу для успішного функціонування. Л. Логіненко характеризує кризові явища на підприємстві як загострення протиріч у соціальній та економічній сферах, що несе загрозу його функціонуванню [3, с. 5]. Разом з тим, приведені визначення не у повній мірі відображають сутність фінансової кризи на підприємстві. Фінансова криза виникає не сама, а є наслідком виникнення та перебігу негативних процесів у виробничо-господарській діяльності підприємства, а також проблем у виробництві та реалізації продукції. Її причиною можуть бути також інші фактори. Наприклад, помилки у врахуванні ринкової кон'юнктури,

ігнорування необхідності інноваційної діяльності, хибна кадрова політика тощо. Тому у визначенні сутності фінансової кризи на підприємстві доцільно не тільки акцентувати увагу на загрозах, які вона несе для діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, але і підкреслювати причини її виникнення.

В економічній літературі фактори, що обумовлюють виникнення фінансової кризи та визначають її перебіг, поділяють на зовнішні, які не залежать від діяльності підприємства (екзогенні), та внутрішні, що залежать від підприємства (ендогенні) [4, с. 42].

Головними екзогенними чинниками фінансової кризи на підприємстві можуть бути: зміни в кон'юктурі економіки в цілому; значний рівень інфляції; нестабільність господарського та податкового законодавства; нестабільність фінансового та валютного ринків; посилення конкуренції в галузі та криза окремої галузі; посилення монополізму на ринку; дискримінація підприємства органами влади та управління; політична нестабільність у країні.

У якості головних ендогенних чинників виділяються: відсутність чітко визначеної стратегії розвитку підприємства; недосконалість організаційної структури; низький рівень менеджменту; низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції; незадовільне використання виробничих ресурсів; непродуктивне утримання зайвих робочих місць [5, с. 67].

Приведені фактори виникнення кризових явищ є взаємозв'язаними, у результаті чого створюють цілий комплекс причин виникнення фінансових проблем на підприємстві та обумовлюють їх перебіг. Разом з тим, слід відмітити, що вказаний перелік не є вичерпаним. При визначенні причин виникнення фінансової кризи необхідно враховувати як конкретну ситуацію в економічній системі держави у цілому, так і особливості діяльності конкретного підприємства. Досить суттєво будуть відрізнятися і наслідки фінансової кризи для різних підприємств. Типовими наслідками перебігу кризових явищ можуть бути: зменшення замовлень і контрактів на продукцію підприємства і, як наслідок, втрата споживачів та клієнтів; зростання собівартості продукції через необґрунтоване збільшення витрат і зниження з різних причин продуктивності праці; збільшення неліквідних оборотних та необоротних активів; недоотримання грошових коштів через суттєве зменшення обсягів реалізації тощо.

Із врахуванням зазначеного, фінансова криза на підприємстві є наслідком розбалансованості у діяльності суб'єкта господарювання через негативний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів і несе загрозу фінансовому стану підприємства та може привести до його банкрутства.

Загроза виникнення кризових явищ на будь-якому підприємстві у ринкових умовах буде існувати завжди. Саме тому діагностика фінансової кризи повинна бути складовою частиною фінансової стратегії й тактики підприємства. Їх головним елементом повинне бути своєчасне розроблення

конкретних заходів щодо запобігання. Для цього необхідно розробити та запровадити у практику фінансової діяльності систему діагностики фінансового стану підприємства та використання її результатів для коригування окремих сторін виробничо-господарської діяльності. У разі виникнення у силу дії екзогенних факторів кризових явищ особливо важливим є своєчасне запровадження антикризового управління, спрямованого на відновлення платоспроможності підприємства і запобігання його банкрутства.

Література

1. Бланк І. О. Управління фінансами підприємства: підручник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 780 с.
2. Фінанси підприємств: підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – [4-те вид., перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.
3. Логіненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник / Л. О. Логіненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 824 с.
4. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / В. О. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 351 с.
5. Андрушко О. Теоретико-методологічний підхід до ідентифікації кризового стану підприємства / О. Андрушко, М. Капустяк // Регіональна економіка. – 2005. – № 4. – С. 66–72.

Міщерук А. Б., ст. гр. ФСГзм-11
Кнейслер О. В., д.е.н., професор

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Кожне підприємство намагається досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатній обсяг фінансових ресурсів, що є гарантією своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку підприємства. Однак, у сучасних умовах розвитку підприємництва при посиленні впливу економічної та політичної кризи досить часто прослідковується неефективне формування та нераціональне використання фінансових ресурсів підприємства, що призводить до низької платоспроможності і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні виробництва й реалізації продукції, збитковості операційної діяльності, низької фінансової стійкості та банкрутства. Тому обов'язковим сегментом управлінської діяльності підприємства є оцінювання його фінансового стану як результату взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, що визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і